

לפני 25 שנה

העולם הזה 29.8.1956 תאריך: 29.8.1956

גיליון "העולם הזה" שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, כלל כתבת-שער תחת הכותרת "מרד על הכביש" ובה תיאור סבל הציבור, בשל שכירת הקואופרטיבים לתחבורה בארץ צע קרין 1956, עת נאלצו האזרחים לבחור כאמצעי-תחבורה אלטרנטיביים. מדור המדע הפופולארי של השבועון הקדיש לאגדה, שהשתרשה בציבור, בדבר עורף הורמונים בעופות למאכל, כתבה נרחבת תחת הכותרת "הכריחה העצובה של ההורמונים".

האישי של אילנה אדיר, האצנת הככירה של ישראל, שדיווחה על תחרויות אתלטיקה שערכה נבחרת האתלטיקה הישראלית בתורכיה. כמדור "ביולוגיה" תחת הכותרת "מינו של הילד", פורסם מחקרם של ד"ר ליאו זקם, ד"ר מלידה דנון וד"ר דויד סר, בדבר האפשרויות המדעיות לאיתור מינו של עובר במרם לידתו.

כתבה מיוחדת, תחת הכותרת "חיי הלילה של עמנו בן גוריון", סיפרה על הקירות של סגן מפקד המישטרה דאז, במהלך מישפט עמוס בן-גוריון נגד שורת המתנדבים. כמדור הספורט הופיע, תחת הכותרת "הושלכתי למימי הבוספורוס", סיפורה

בן-גוריון כמוהיג יחיד * לידת הכלנתריום מרוח

הקודש * ש"י עגנון מלגלג על הארכיאולוגיה

מפלגות

אחד בדורו

היו זמנים בהם אפשר היה להכיר מפא"י ניק בפניו. לרוב היה כסוף-שיער, בעל פנים שופים-אדומים, איש העלייה השנייה או השלישית, יליד מירון-אירופה, חדור צידקת עצמו, אך מוכן תמיד לשכך נע אחרים בטון חברי ולבבי. מי שנכנס ביום הראשון השבוע אולם הפתוח של גיליון גן רינה בתל-אביב, לא פגש כמעט טיפוס כזה. הוא נטמע כמעט כליל בערבירב של טיפוסים אחרים — צעירים מגודל-שפם בני עדות המזרח, תימנים מזוקנים ממושבי-עובי דים, גברים בגיל העמידה שילכו להיות פקידים-בנק רגילים. הקהל לא היה שונה מקהל רגיל שבא לחוות בסרט. זה היה כוחה של מפא"י, שהתכנסה השבוע לוועידתה השמינית. היא חוללה את המיבצע שהיה חיוני להמשך קיומה: קליטת נציגי השכבות החדשות בשורותיה. תיה מפלגת העלייה-השנייה הצליחה לעל כל גם את בני העלייה האחרונה. כמו ניקיטין, כשקם דויד בן-גוריון לשאת את דבריו, נתגלה הצד השני של המטבע. אם כוחה של מפא"י בבסיסה הרחב, הרי חולשתה בפיסתה הצרה. לא היה זה גאום של "ראשון בין שווים", של השליה העליון אל שותפיה-לשירות. היה זה גאום של מנהיג אל עמו, לא פחות מאשר גאומו של ניקטה כרושצ'וב בוועידת מפלגתו.

הגאום היה ארון, מעייף למדי, גישא בסגנונו הרגיל של בן-גוריון, גנוהג להדר גיש מילים בקצב קבוע וחדגוני, בלי כל קשר לתוכנו. בניגוד לנוהג הקלאסי של פולחן-האישיות, לא שוסע כמעט על-ידי מחיאות-כפיים.

אחד היוצאים מן הכלל: כשדיבר בן-גוריון הקשיש (69) על הצורך להעלות כוחות צעירים במפלגה, בהסתדרות ובמר דינה, פרצו חברי סיעתו של אברהם עופר ("הדור הצעיר") במחאות-כפיים. העיר בן-גוריון, בחיוך קטלני: "אינני בטוח אם כל מוחאי הכף מוכנים להחליף (לתפ" קידים קשים)!"

הרעיונות העיקריים של מנהיג המיפ-לגה היו:

- בלי שאנחנו (מפא"י) נדע לקיים מה שאנו דורשים — לא נהיה ראויים לשליחתנו!
- היישוב הוותיק מעלה את רמת-חיינו על חשבון העושה הוזרמת מחוץ-לארץ, ש-ניועדה לפיתוח הארץ ולקליטת העלייה. אין סכנה גדולה למעמדנו... משימוש פסול זה בעורת-חוץ! עד כה דחתה מפא"י בחרוץ-אף טענה זו, שהושמעה לא פעם מעל עמודי עיתונים ביקורתיים. ביי ניהם העולם הזה.
- בלי הגדלת התפוקה אין העלאת שכר אלא קבלת צדקה! את שלוש המי-לים האחרונות הוסיף, ברגע האחרון ממש, לטופס המוכן של נאומו.
- יש לפטר את עובדי המנגנון הבלתי-יעילים והבלתי-נחוצים, ועל המדינה לדי-אוג לסידורם בעבודה חדשה ומועילה. הצעה זו הושמעה בשבוע שעבר בהעולם הזה.
- לא יהיה שלום. לא עמדנו בקרב האחרון, והפרדוס של מצבנו שלא נער-מוד בו אף פעם. שתי המילים האחר-לונות נוספו ברגע האחרון ולא הופיעו

הכלנתארים המכובדים, כי כלנתאר יכול לא רק לקבל סטירת-לחי, כי אם גם לתתה. לפחות המישה אנשים היו יכולים השבוע למנוע מעצמם הפתעה בלתי-נעימה. אילו קראו נציגי הסיעות הדתיות במועצות עיריית ירושלים את מדור תצפית של הגיליון האחרון של העולם הזה (984) ביתר עיון, היו למדים כי קיימים סיכויים רציניים מאוד שחברם לסיעה, רחמים כל-ב תאר, יבגוד בהם בשעת ההכרעה.

אך הנציגים הדתיים האמינו יותר להתיי-מת ידו של כלנתאר עצמו, שקישה את הצעת איה-איימון בראש-העיר, גרשון אג-רון, ליד חתימתו, הצטופפו בגיליון הנגיד עוד עשר חתימות של נציגי הדתיים וחרות, שהיוו רוב מוחלט של חברי מועצת העיר ירושלים.

כיפה הפוכה. כאשר צצה במפתיע שאלת מתן רשיון לבניית בית-הכנסת הריפורמי של גולן-גליק, לא האמינו חברי הקואליציה הדתיים בעיריית ירושלים כי הדבר קיבל מימדים רציניים. אך אגרון עמד על דעתו. חישובי יוקרה אילצו את הדתיים להודיע על פירוק הקואליציה העירונית.

הם קיוו כי במשאומתן הממושך, ה-מקובל אחרי כל משבר קואליציוני, יצליחו לחזור להנהלת העיר. אך מפא"י חשבה אחרת. היא חיפשה את החוליה החלשה בחזית הדתית, ומצאה אותה ללא קושי: רחמים כלנתאר.

כלנתאר, יליד ירושלים ואב לשלושה ילדים, נמנה על נכבדי העדה הבוכאריית בארץ. כלנתאר, מדפיס שהפך סוחר-שטיחים וירד כמעט מנכסיו, היה ידוע כאחד מפא"י מושבע.

כאשר ביקש הפועל המיוחד למשוך את קולות הבוכארים בבחירות האחרונות, פנה היישר לכתובת הנכונה. תמורת תשלום במזומן של למעלה מ-5000 לירות, בתוספת

בנוסח הכתוב. יחד עם זאת השמיע בן-גוריון שוב הצעה כללית לשלום, בלי החזות פליטים ובלי ויתורים אחרים, בדרך של משאומתן ישיר.

● הודאה בצורך של קיום העיתונות מגלה-השחיתות, אותה התקיף קודם-לכן בחריפות צורצת: "מבלי שנעז להכיר בליקויים ובפגיונות של עצמנו, לא ימצא בנו הכוח לעקור ולתקן אותם". רק בנקודה אחת ויתר בן-גוריון על סיגנון הנביא בעמו, והראה את הקו ה-עיקרי של אופיו — הקו של תכסיס מיפ-לגתי. בהעמידו פנים כאילו הוא קורא קטעים מנאום כרושצ'וב נגד סטאלין, הביא כמה ציטטות ארוכות. רק בסופן גילה שהן לקוחות ממאמרו של "פוב-ליציסט ישראלי בשם ס.ש. יריב (סבא) של יריב" הוא בן-גוריון עצמו. הקהל המופתע פרץ, בפעם היחידה בוועידה, ב-צחוק שובב.

ירושלים

בלי רחמים

פעם בשנה היתה נערכת תגיגה ציבורית מיוחדת במינה ברחבי אמירות בוכארה. בפני קהל נכבדים היה מופיע הכלנתאר, גובה המיסים שמונה במיוחד על-ידי המלך, ומקבל סטירת-לחי מצלצלת. בדרך זו הפגין המלך כי למרות מעמדו הרם של הכלנתאר, נשאר הוא עבד לאדונו.

השבוע הוכיח רחמים כלנתאר, צאצא * על שם נכדו, כיום ד"ר יריב בן-אליעזר, בנה הבכור של בתו הבכורה של בן-גוריון, גאולה בן-אליעזר.

אביהם של פלמח, סייד ומצדה מדור דיווחי חדש, תחת הכותרת, נא להכיר עסק בדיוקנו של סגן-אלוף רחבעם (גאנדי) זאבי, מממדו בצה"ל, אורחות חייו יוצאי-הדופן, ילדיו בעלי השמות המוזרים והשקפתו על החברה הישראלית.

איאלו הבטחות, הפך רחמים כלנתאר את כיפתו הבוכאריית הצבעונית הרקומה לכיפת מועמד של הפועל המיוחד. השבוע שוב ודיים מתחת לשולחן. השבוע שוב הפך כלנתאר את כיפתו. כאשר ניגש גרשון אגרון למניית הנפת הידיים שהורמו נגדו, בהצבעת איה-איימון, נשארה ידו של כלנתאר עמוק מתחת לשולחן. בהצבעה שניה, שנערכה מיד לאחר מכן, נתברר גם מדוע: רחמים כלנתאר, שקולג הכריע בין מיעוט לרוב, נכלל בהנהלה החדשה של העירייה, תחת הסות ידידיו הוותיקים ממפא"י. ההת-קפה ההרפיה של חברי-השעבר וקריאות "בוגד!" לא עשו עליו כל רושם.

רדיו

אספקה לחגים

חגים הם כאבי-הראש התדיר של קול ישראל, ושירות השידור מתקשה מאוד לבצע משהו החורג מן השיגרה. לקראת החג המתקרב (ראש השנה), הוכן חומר בשפע: תכנית על השנה בחקלאות, בשם "ברכת השדה", תשודר בשעת בוקר של יום החג הראשון... בצהרי אותו יום, תושמע תוכניתו של יעקוב בן-הרצל, "מעוללות שנת תשס"ו, המבוססת על פיזמוני הטור השביעי של נתן אלתרמן, ותשקף איפוא את השנה כפי שהם שיקפו אותה... בערב, ייסכם סגן-אלוף ישראל בר את מאזן הביטחון בשנת תשס"ו... ואילו ח"כ הרצל ברגר ייסכם בערב את מערכת המדיניות... בגלי צה"ל יוזמנו האלופים מפקדי חיל-הים, חיל-האוויר, חיל-השיריון ומפקדי הפיקודים למסור לפיקודיהם ברכת-חג אישית... מלבד זה, מתכננים גלי צה"ל שתי תוכניות דוגמת הסרט המפורסם של אד מור, יציגו בפני המאזין את ההת-עצמות הצבאית של מצרים ושל ישראל. התוכנית על מצרים, תכלול, מלבד קטעים מנאומיו של גמאל עבד-אל-נאצר, גם את הופעתו של ירוחם כוהן, מי שהיה שלישו של יגאל אלון, שיספר על פגי-שתו עם הסרן עבד-אל-נאצר בימי מלחמת השחרור, ואילו לתוכנית על ישראל, מקוה העורך, דויד ריבלין, לראיין את שר-הביטחון דויד בן-גוריון. הברכה, חג שמח" לא הגיעה, כנראה, לאוזניו של שירות השידור.

אנשים

- הסופר שמואל יוסף עגנון, בלג-לגו על מדע הארכיאולוגיה: "צאו רואו, בכל יום מביאים לירושלים עשרות כדי חלב שכתוב עליהם עין-חרוד, בית-אלפא וכדומה. אם כד כזה יילך לאיבוד, יחפור מישהו כעבור מאות שנים, ימצא את הכד ויקבע שאכן היה ישוב בשם עין-חרוד או בית-אלפא."
- שרי-הדואר ד"ר יוסף בורג: "מה זה קואליציה? תובעים השניים מן האחד."
- ח"כ מפא"י אברהם הרצפנד בוויכוח בוועידת מפא"י: "האזון שומעת אצלנו, אבל איננה קשבת."